

25 oktober 2019

Ert Dnr: U2019/02263/UH

Vårt Dnr: 2019-00047/K

Synpunkter på regeringens forskningspolitik

Regeringen har inbjudit myndigheter och andra aktörer att inkomma med synpunkter inför beslut om inriktningen på forskningspolitiken från och med 2021. Klimatpolitiska rådet är ett oberoende expertorgan, med stark akademisk förankring, som har som uppdrag att utvärdera hur regeringens samlade politik är förenlig med de klimatmål som riksdagen och regeringen har beslutat.

Det är ingen tvekan om att den omställning som krävs för att nå noll nettoutsläpp av växthusager, och för att möta redan pågående klimatförändringar, utgör en av vår tids stora samhällsutmaningar. Klimatomställningen är också ett område där sambandet mellan forskningen, innovationssystemet och politiken är särskilt påtagligt och viktigt. En kunskapsbaserad politik är väsentlig för att kunna nå klimatmålen på ett hållbart sätt. En ökad innovationstakt och förnyelseförmåga behövs för att målen ska nås inom utsatt tid. En kunskapsbaserad kommunikation och debatt är väsentlig för att politiken ska ha legitimitet och stöd hos medborgarna.

Innebörden i det klimatpolitiska ramverk och den klimatlag som trädde i kraft den 1 januari 2018 är att klimatomställningen ska genomsyra alla politikområden. Vidare råder sedan länge politisk samstämmighet om att statens forsknings- och innovationsinsatser till stor del ska inriktas mot att möta centrala samhällsutmaningar.

Sveriges omställningstakt idag motsvarar inte ambitionen i de beslutade målen, eller vad forskningen säger är nödvändigt för att undvika katastrofala konsekvenser. Takten i utsläppsminskningarna har under senare år planat ut när den tvärtom behöver accelerera.

Mot ovanstående bakgrund är Klimatpolitiska rådets viktigaste synpunkt att klimatfrågan behöver genomsyra hela den framtida forsknings- och innovationspolitiken, inte enbart vissa öronmärkta satsningar. Det innebär bland annat att forskningspolitiken – för att vara verkningsfull på samhällsnivå – behöver fungera som en kunskapspolitik med täta band till utbildning, innovation och kommunikation, i samverkan mellan ett brett spektrum av olika samhällsaktörer.

Detta inbegriper, men är inte begränsat till, följande aspekter:

- Svensk forskning behöver vara en aktiv del i den global forskningen om klimatet och hur det förändras, och samtidigt bygga kunskap om hur den nordiska regionen påverkas, vilka konsekvenser det får för samhället och hur vi kan hantera dem.
- Klimatfrågan är en del av en större utmaning som sammanfattas i de globala hållbarhetsmålen. Kunskapsutvecklingen behöver beröra kopplingar mellan å ena sidan klimatförändringarna och klimatomställningen och å andra sidan frågor om

markanvändning, biologisk mångfald, resurshushållning och cirkulär ekonomi etc. liksom hela Agenda 2030.

- Ur ett historiskt perspektiv behöver klimatomställningen gå snabbt; inom några få årtionden måste utsläppen minska till noll. Detta bör översättas i ett nytt tänkande kring innovation, som ett komplement och förstärkning av den traditionella innovationspolitiken. Mycket av den grundläggande vetenskapliga och tekniska kunskapen om hur omställningen kan ske finns redan. Därmed är det väsentligt att stärka kunskapsutbytet mellan sektorer, korta avståndet mellan forskning och kommersialisering liksom mellan forskning och politikutveckling, stimulera innovationer i alla samhällssektorer, utveckla insatserna för lärande och spridning etc.
- Hållbarhetsutmaningen talar för att tiden är inne för större, innovativa grepp för kommunikation av kunskap som involverar breda samhällsintressen och en mångfald av aktörer i kunskapspolitiken. Det kräver bland annat ett väl fungerande samspel mellan alla stora kunskapsuppehållande och -förmedlande aktörer som universitet och högskolor, myndigheter, folkbildning, skola, medier.
- De innovationer och förändringsprocesser som behövs handlar om mycket mera än teknik - om nya affärs- eller verksamhetsmodeller, om beteende och värderingar, helt enkelt om att göra saker på nya sätt på rader av områden. Dessa innovationer uppstår sällan i en traditionell, linjär forskningskedja utan i ett komplext samspel mellan olika aktörer i samhället. Politiken behöver utformas för att öka kunskapen om, undanröja hinder för, och stimulera sådana förnyelseprocesser mot hållbar utveckling.
- Alla aktörer inom forsknings- och innovationssystemet behöver kartlägga och utvärdera sin egen verksamhet, inriktningen av befintliga resurser och gällande program, utifrån klimatlagens krav. Det gäller allt från klimat- och hållbarhetsfrågornas plats i grund- och forskarutbildningen och i alla relevanta forskningsprogram till hur staten använder de betydande medel som årligen avsätts för att stimulera innovation och utveckling av näringslivet, inklusive EU:s strukturfonder. Regeringen bör på ett kraftfullt sätt nyttja bland annat Vinnova för att förverkliga Agenda 2030.

Klimatpolitiska rådets huvuduppgift är att utvärdera den förda politiken. Forsknings- och innovationspolitiken hör till de områden som kan komma att behandlas i rådets kommande rapporter.

Med vänliga hälsning,

Ola Alterå,

Kanslichef, enligt uppdrag